

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ TÜRKİYE’DE YAŞANAN SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Nazike KARAGÖZOĞLU*

ÖZ

Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler sosyal refahı arttırmakla birlikte yaşamın çeşitli alanlarında sorunlara da neden olmaktadır. İnsanın, hayatını kolaylaştırmak adına doğaya müdahalesi, kaynakları sınırsızca tüketerek yenilenmesine fırsat tanınamaması doğanın dengesini bozmuştur. Çevre sorunlarının yanı sıra açlık, yoksulluk, eğitimde fırsat eşitsizlikleri, çatışmalar, şiddet gibi toplumsal sorunlar giderek büyümektedir. Çevre kirliliği, iklim değişiklikleri, enerji kaynaklarının tükeniyor olması, bölgesel çatışmalar ve savaşlar, göç, açlık, kıtlık insanlığı ilgilendiren küresel sorunlardır. Hangi ülke vatandaşı olursa olsun her bireyin bu sorunlar karşısında aynı duyarlılığı göstermesi, çözümü için üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi gerekmektedir. Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, Türkiye’de yaşanan doğal ve toplumsal sorunlar, nedenleri ve çözüm önerilerine yönelik görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın örneklemini Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Öğretmenliği Ana Bilim Dalında 2019-2020 eğitim-öğretim yılında 4. sınıfta öğrenim görmekte olan 36 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının görüşlerine göre Türkiye’de yaşanan sorunların başında kadına şiddet, terör, göç ve çevre sorunları gelmektedir. Bu sorunların en önemli nedenleri bölgesel savaşlar, Türkiye’nin jeopolitik konumu, eğitim eksikliği olduğu ifade edilmiştir. Sorunların çözümü için ise eğitim ile ilgili düzenlemeler yapılması, güvenlik önlemlerinin artırılması, devlet denetiminin artırılması ve ceza yaptırımının uygulanması gibi öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, dünyada yaşanan sorunlar, çözüm önerileri

THE OPINIONS OF PROSPECTIVE SOCIAL STUDIES TEACHERS ON PROBLEMS IN TURKEY

ABSTRACT

Developments in science and technology not only increase social welfare, but also cause problems in various areas of life. Man's intervention in nature to make his life easier and not giving the opportunity to renew by consuming resources unlimitedly has upset the balance of nature. In addition to environmental problems, social problems such as hunger, poverty, inequalities of opportunity in education, conflicts and violence are growing. Environmental pollution, climate changes, depletion of energy resources, regional conflicts and wars, migration, hunger, famine are global problems that concern humanity. Regardless of nationality, every individual should show the same sensitivity to these problems and fulfill their responsibilities for the solution. This research aimed to determine the prospective social studies teachers' views on natural and social problems, their causes, and Turkey's solutions. The research sample was composed of 36 final year students at the Social Studies Education Department at Yozgat Bozok University in the 2019-2020 academic year. It was designed as a case study from qualitative research methods. The prospective teachers' answers to the open-ended questions in the semi-structured interview form were analyzed with content analysis methods. According to the participants, violence against women, terrorism, migration, and environmental issues were Turkey's main problems. The most important reasons for those problems were regional wars, Turkey's geopolitical position, and lack of education. It is suggested to make innovations in education, increase security measures and state control, and implement criminal sanctions.

Keywords: Social studies, problems in the world, solutions

* Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, nkulantas@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7410-3286>

GİRİŞ

21. yüzyılda hızla gelişen bilim ve teknoloji, insan hayatına kattığı çeşitlilik ve kolaylığının yanı sıra toplum ve doğa açısından pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Başta çevre sorunları olmak üzere, yoksulluk, açlık, işsizlik, şiddet, doğal kaynakların azalması, bölgesel savaşlar, ırkçılık, terörizm, insan hakları ihlalleri vb. sorunlar sürekli dünya gündeminde yer almaktadır.

Günümüzde yaşanan küresel sorunları temelde güvenlik, insani, ekonomik ve çevresel sorunlar olarak ele almak mümkündür. Sorunlar silahlanma, terör, göç, yoksulluk, ırkçılık, din ve mezhep çatışmaları, gelir dağılımındaki eşitsizlik, enerji kaynakları, küresel ısınma ve diğer çevre kirlilikleri (Emiroğlu, 2015, s.212) olarak ifade edilmektedir. Görgülü Arı’ya (2019, s.115) göre çevre sorunlarının ortaya çıkış noktası, insanların öncelikle kendi ekolojik çevresini tahrip edip doğal yapısını bozması ile başlamaktadır ve uluslararası platformlarda dünya ülkelerinin çözüm arayışına girdikleri en önemli çevre sorunları ozon tabakasının incelmeye, sera etkisi ve küresel ısınmadır. Sanayileşme, teknoloji ve ekonomideki gelişmeler, sosyal refahı arttırmış ancak kaynak-ihtiyaç dengesini sarsmıştır. İnsan ihtiyaçlarının sınırsız oluşu ve dünya nüfusundaki hızlı artışa karşılık kaynaklar azalmaya, doğal mekânlar daralmaya ve kirlenmeye başlamıştır (Baykal ve Baykal, 2008, s.10). İnsanın, hayatını kolaylaştırmak adına doğaya müdahalesi, kaynakları sınırsızca tüketerek yenilenmesine fırsat tanımaması doğanın dengesini bozmuştur. Fosil yakıt kullanımı, ormanların yok edilmesi gibi insan faaliyetleri sonucu artarak devam eden küresel ısınmanın etkisiyle kuraklık, sel, erozyon gibi felaketler artmakta toprak verimsizleşmektedir. İnsan ve doğa sürekli etkileşim halindedir. İnsanın doğaya olan olumsuz etkileri sonucu ortaya çıkan sorunlar giderek büyümüş ve tüm insanlığı ilgilendiren ortak sorunlar haline gelmiştir. Bunlar iklim değişikliği, su, hava, toprak ve gürültü kirliliği, orman tahribatı, kimyasal kazalar, atıklar gibi çevre sorunlarıdır.

Foster’a (2002, s.11) göre çevre sorunları genel olarak şunlardır: Küresel ısınma, biyolojik çeşitliliğin yok olması, nükleer kirlenme, asit yağmurları, ormanların ve sula k alanların yok edilmesi, erozyon, çölleşme, sel baskınları, kıtlık, akarsuların ve yer altı sularının aşırı kullanımı sonucu azalması, tarımsal ilaçların aşırı kullanımına bağlı toprak kirliliği, aşırı nüfus ve kırdan kente göç nedeniyle kentsel nüfusun artışı, yenilenemez kaynakların tükenmeye başlaması vb.. Ona göre bugün dünyada yaşanan çevre sorunlarının nedenleri ne biyolojik ne de tek tek bireylerin tercihlerinin bir sonucudur, bu nedenler toplumsal ve tarihseldir.

Türkiye’de ve diğer ülkelerde gündemden düşmeyen bir diğer sorun terör olaylarıdır. Terörizm, ülkemizin yıllardır tek başına mücadele ettiği bir sorundur. Gerek ideolojik, gerek din ve gerekse de etnik temelli olsun terör, ülkemizde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşanmaktadır. Terör faaliyetleri ile vatanın millî birlik ve bütünlüğüne kastedilmekte toplumun gündelik yaşamını olumsuz etkileyen pek çok güvenlik problemine neden olmaktadır (Şen, 2015, s.54). Terörizm, saldırılan veya korkutulan sivil ve masum kurbanlar aracılığı ile hedeflenen daha büyük bir kitleyi, yıldırıp, korkutarak, yasa-dışı stratejik ve siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için bir grubun veya devletin, bilinçli ve planlı bir biçimde şiddet kullanması veya şiddet kullanma tehdidinde bulunmasıdır (Ergil, 1992, s.140). Terörizm, bireylerin kişisel güvenlik algılarını, yaşam şekillerini, gelecek beklentilerini ve seçimlerini etkiler hale gelmiştir. Ayrıca bireylerin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü, kontrol edebilirlik duygusunu, değerlerini, düşüncelerini, yorumlarını, tutumlarını ve varsayımlarını doğrudan ve dolaylı tehdit ederek travmatik bir toplumun oluşmasına neden olmaktadır (Demirli, 2011, s.73).

Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşayan insanların yaşadıkları bir diğer sorun da işsizlik ve buna bağlı olarak gelişen yoksulluktur. Narayan (2000)“*Bir şey yapmak istersin ama bunu yapmaya gücün yoktur işte bu yoksulluktur.*” demiş ve yoksulluğu; açlık, barınacak bir yerinin olmaması, hasta olunca doktora gidememek, eğitim hizmetlerinden yoksun olmak, işsizlik, kirli su nedeniyle çocuğunu kaybetmek...(Akt. Barber, 2008, s.1) gibi ifadelerle nitelendirmiştir. Victor Hugo, “*Asıl acımlacak yoksulluk, maddi yoksulluk değil; düşüncede ve bilgideki yoksulluktur.*” dese de yoksulluğun her türü, hem Türkiye’de hem de dünyanın pek çok ülkesinde yaşanan önemli sorunlar arasındadır. Günümüzde küresel bir sorun haline gelen yoksulluk aynı zamanda sosyal dışlanma, şiddet, suç,

gecekondulaşma/çarpık kentleşme, parçalanmış aile sorunları, kadına/çocuğa şiddet gibi birçok sosyal problemin oluşmasında da önemli bir etken durumundadır (Uzun, 2018, s.84).

Hayatın her hangi bir alanında ortaya çıkan sorunlar toplumsal yaşamın diğer alanlarını da doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Gelir dağılımındaki eşitsizlik, üniversite mezunu işsizlerin artması, temel ihtiyaçların karşılanmasında yaşanan güçlükler, insanların psikolojik açıdan gergin olmalarına, tahammülsüzlüğe, şiddet ve suç oranlarının artmasına ve çatışmaya neden olmaktadır. Gazete ve televizyon haberlerine bakıldığında kadına şiddet, çocuğa şiddet, trafikte şiddet, okulda şiddet vb. mutlaka bir şiddet olayı ile karşılaşmaktadır. Kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayalı bir ayrımcılık olup; kadına zarar veren, fiziksel, cinsel ve ruhsal hasarla sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamda kadına baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasıyla yaşanan bir insan hakkı ihlalidir (Oktay, 2015, s.61). Dünya Sağlık Örgütü (2002) şiddeti “bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluk veya gruba yönelik yaralama, ölüm, fiziksel zarar, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen, tehdit ya da fiziksel zor kullanma” olarak tanımlamıştır (Özgür, Yörükoğlu ve Baysan Arabacı, 2011, s. 54). Çabuk Kaya’ ya (2006, s.111) göre bir toplumdaki şiddet olgusu incelenirken öncelikli olarak yoksulluk, işsizlik ve göç olguları üzerinde durulması gerekmektedir. Bununla birlikte bireylerin şiddete yönelmelerinde aile içi ilişkiler, ailenin benimsediği disiplin anlayışı, öğretmen, eğitim sistemi, akran ilişkileri, yaşam koşulları, psikolojik rahatsızlıklar, bağımlılık vb. pek çok etmenin etkisi söz konusu olmaktadır.

En zayıfından en güçlüsüne kadar insan, haklar bakımından hukuk karşısında eşittir. Bütün din, ahlak ve hukuk kuralları insanların bir arada ve yan yana yaşamasını düzenleme üzerine kuruludur. Ama bütün bu kurallara rağmen ve uygarlık geliştikçe şiddetin azalacağı yolundaki öngörülerin aksine, haksızlık, adam öldürme, şiddet ve terör geçmişten günümüze farklı düzeylerde devam etmektedir (Özerkmen ve Gölbaşı, 2012, s.24). Cüceloğlu (2002, s.12)’na göre “*Uygarca konuşma ve tartışma becerisinin gelişmemiş olduğu toplumda, bir sorunu çözmek amacıyla başlatılan etkileşim, kısa sürede sürütüşme ve çatışmaya dönüşür. Böylece, var olanı çözmek şöyle dursun, soruna yenileri eklenir; dünyanın birçok ülkesinde görülen kanlı çatışmaların kökeninde, bilinçsiz koşullar altında yaratılan sosyal ortamdaki iletişim düzensizliği yatar.*”

Ülke yönetimlerinde yaşanan istikrarsızlık, doğal kaynakların paylaşılması konusunda yaşanan anlaşmazlıklar vb. sebepler ile dünyanın pek çok bölgesinde ulusal ve uluslararası çatışmalar yaşanmaktadır. Bu durum insanları göçe zorlamakta hem göçmenler hem de göç edilen ülkede yaşayan insanlar açısından olumsuz durumlara neden olmaktadır. Bölgesel savaşlar sonucu insanların dayanışma hakları içinde yer alan “Barış içinde yaşama” hakkının ihlali söz konusu olmaktadır. Bu ihlal diğer hakların kullanılmasını da engellemektedir.

Anadolu toprakları geçmişten günümüze pek çok millete ev sahipliği yapmış ve bu topraklar yüzyıllarca göç ve sığınma olaylarıyla sürekli yüz yüze kalmıştır. Ülkemiz topraklarına çeşitli sebeplerle göçle gelenlerin sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Türkiye, Suriye’de meydana gelen savaşla birlikte tarihindeki en büyük göç hareketlerinden biriyle karşı karşıya kalmış ve dünyanın en büyük sığınmacı barındıran ülkesi olmuştur (Harunoğulları, 2016, s.33). Gerçekleşen düzensiz göçler hızlı nüfus artışına neden olmakta bu da çeşitli toplumsal ve çevresel problemleri beraberinde getirmektedir.

Çocukları ve gençlerin sağlığını ve güvenliğini tehdit eden en önemli sorunlardan biri de bağımlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağımlılık fiziksel, ruhsal ve sosyal bir hastalık olarak görülmekte ve tedavi edilebilir olduğu bilinmektedir. Genel anlamda bağımlılık bir nesneye, kişiye ya da bir varlığa duyulan önlenemez istek veya bir başka iradenin güdümü altına girme durumu olarak tanımlanabilir (Ünal, 2019, s.270). Eskiden bağımlılık denince alkol, uyuşturucu, sigara gibi madde bağımlılıkları aklımıza gelirken günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte internet bağımlılığı, teknoloji bağımlılığı, oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı gibi yeni bağımlılıklar ortaya çıkmıştır. Cep telefonu hayatımızın önemli bir kısmını işgal etmiş durumdadır. Bireyler farklı aktivitelere veya birbirlerine ayırabilecekleri zamanı internette, sosyal medyada harcamaktadır. Bu durum zaman kaybına, yüz yüze iletişimin ve sosyalleşmenin azalmasına neden olmaktadır.

Dünyada farklı boyutlarda yaşanan insan hakları ihlallerinin yanı sıra hayvan hakları ihlalleri de bütün ülkelerde yaşanan önemli bir sorun olarak göze çarpmaktadır. 15 Ekim 1978 tarihinde ilan edilen Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesinin “*İnsanların yanlarına aldıkları bütün hayvanlar, doğal ömür uzunluklarına uygun sürece yaşama hakkına sahiptir; Bir hayvanı terk etmek acımasızca ve insanlık dışı bir davranıştır.*” maddesi başta olmak üzere diğer maddeleri insan-hayvan ilişkisine yön verecek niteliktedir. Pek çok aile çocuklarını mutlu etmek için evcil hayvan almaktadır. Ancak bazı aileler aldığı hayvanın sorumluluğunu kaldıramayıp sokağa ya da barınağa terk etmektedirler. Vicdani olgunluğa sahip olamayan insanlar hayvanlara eziyet edebilmektedir. 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu Türkiye’de hayvanların korunması adına Türkiye’de atılan önemli adımlardandır.

21. yüzyılda ulaşım ve haberleşme araçları o kadar gelişmiştir ki bu da dünyada her şeye erişilebilirliği kolaylaştırmıştır. Yaşanan ekonomik gelişmeler, ortaya çıkan siyasi olaylar, insanın kendi ülkesinden uzak olan ülkelerde gerçekleşse bile, bu durumlar uzak veya yakın herkesi etkilemektedir (Meydan, 2015, s.153). Bugün bir ülkede ortaya çıkan virüs bir anda bütün ülkelere yayılabilmekte, dünyanın bir ucunda yaşanan her hangi bir olaydan internet ve telefon aracılığıyla tüm insanlar kısa sürede haberdar olabilmektedir. Ancak küresel vatandaşlık açısından sadece haberdar olmak yetmez. Yaşanan sorunlar hakkında bilgi sahibi olmanın yanında aktif vatandaşlık bilinci ile bireylerin, sorunların çözümüne katkı sağlayabilecek duyarlılığa sahip olması gerekmektedir.

Bireyin yaşadığı toplumu tanıma ve uyum sağlama sürecinde gerekli bilgi ve becerilerin kazandırıldığı en önemli ders sosyal bilgiler dersidir. Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenler öğrencilerine bireysel, toplumsal ve küresel sorunlara yönelik farkındalık kazandırmak aynı zamanda sorunların çözümü için yapabileceklerinin farkına varmalarını, yaratıcı fikirler üretebilmelerini ve harekete geçmelerini sağlamak üzere rehberlik etmelidirler. Doğanay’a (2004, s.18) göre hızla değişen demokratik bir toplumda, sosyal bilgiler öğretiminin amacı yalnızca mevcut toplumsal düzeni benimseyen ve onu sorgulamadan kabul eden vatandaşlar yetiştirmek olmamalıdır. Sorunsuz bir dünyada yaşamak için eleştiren, sorgulayan, problem çözen ve üreten bireylere ihtiyaç vardır.

Türkiye’de ve dünyada yaşanan sorunların öğretimine ilişkin olarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2018) incelendiğinde iki öğrenme alanı ile ilgili açıklamalarda;

“Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanı ile öğrenciler;

- “*Toplumsal sorunların nasıl çözüldüğünü ve düzenin nasıl sağlandığını anlayarak egemenliğin kaynağının millete dayandığı yönetimlerde, birey haklarının ve toplum düzeninin nasıl korunduğunu fark ederler.*”

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile öğrenciler

- “*...gelişen dünyanın gündemini takip eden, karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilen etkin ve sorumlu Türk vatandaşları yetiştirmek amaçlanmaktadır.*” ifadeleri günümüz dünya sorunlarının öğretimi ile ilişkilendirilmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı genel amaçlarında öğrencilerin;

- *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,*
- *Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,*
- *Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,*
- *Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,*

- *Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları (MEB, 2018) için çalışılacağı ifade edilmektedir.*

Sosyal bilgiler dersinin amaçlarının istenen düzeyde gerçekleştirilebilmesi için öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının topluma ve toplumsal sorunlara yönelik bilgi, beceri ve algı düzeylerinin belirlenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

MEB (2008, s.176) tarafından hazırlanan öğretmen yeterliklerinde yer alan:

- *Sosyal Bilgiler öğretmeni öğrencilerin, insan, yer ve çevre etkileşiminde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm üretmelerini ve geleceğe dönük fikirler ortaya koymalarını sağlar.*
- *Temel hak ve sorumluluklarını bilmelerini sağlar.*
- *Çevrenin ekonomik, sosyal ve eğitim bakımlarından ihtiyaçlarını toplumla birlikte çözümler üretir.*

ifadeleri ile sosyal bilgiler öğretmenin ve öğretmen adaylarının ulusal ve uluslararası düzeyde yaşanan sorunları takip etmeleri, öğrencileri bilgilendirmeleri ve çözümüne katkı sağlayabilecek davranış ve etkinliklerde bulunmaları gerektiği vurgulanmaktadır.

Dünyada yaşanan sorunlara yönelik alan yazın incelendiğinde yapılan çalışmaların çevre problemleri üzerinde yoğunlaştığı (Baykal ve Baykal, 2008; Kılıç, 2013; Çukurçayır ve Sağır, 2008; Kahyaoglu ve Özgen, 2012; Yalçınkaya, 2013; Polat ve Kırpık, 2013; Yılmaz ve Gültekin, 2012; Jenicek, 2008; Uyanık, 2016) görülmüştür. Günümüz dünya sorunlarının genel kapsamda incelendiği çalışmalar olarak öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına ilişkin tutumlarının belirlenmeye çalışıldığı çalışmaların da (Kan, 2009; Avcı ve Gümüş, Kılıçoğlu, Karakuş ve Öztürk, 2012; Yazıcı, 2013; Özmen, 2015; Özataşkın, 2014; Ersoy ve Türkkkan, 2010; Sabancı, Faiz ve Akyol, 2017; Şeyihoğlu, Sever ve Özmen, 2018) sınırlı sayıda olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan yapılan çalışmanın günümüz dünya sorunlarına ilişkin yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğretmen yüzyıllardır öğretim sürecinde başrolü oynamaktadır. Öğretmen sosyal değerleri iyi bilmeli, toplumun beklentilerini, kurallarını, sorunlarını saptamalı, bulgularını öğrencilerin yetiştirilmesinde kullanabilmelidir (Sümbül, 1996, s.604). Çocukların ve gençlerin toplumsallaşmasında önemli bir role sahip olacak sosyal bilgiler öğretmenin adaylarının Türkiye’de ve dünyada yaşanan güncel sorunlar hakkında bilgi sahibi olmaları, eleştirebilmeleri, sorgulayabilmeleri ve çözüm önerileri geliştirebilmeleri beklenmektedir. Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenin adaylarının günümüzde Türkiye’de yaşanan doğal ve toplumsal sorunlar, nedenleri, çözüm önerileri hakkındaki görüşlerini belirlemek ve bu görüşler doğrultusunda önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Bu amaçla belirlenen alt problemler ise şunlardır:

- 1- Günümüzde Türkiye’de insan yaşamını olumsuz etkileyen sorunlar nelerdir?
- 2- Yaşanan doğal ve toplumsal sorunların sebepleri nelerdir?
- 3- Yaşanan sorunların çözümü için neler yapılabilir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırma modeli

Sosyal bilgiler öğretmenin adaylarının, Türkiye’de yaşanan doğal ve toplumsal sorunlar, nedenleri ve çözüm önerilerine yönelik görüşlerinin ortaya konulmasının amaçlandığı bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Nitel araştırmalar varlık ya da olayları, olaylar arasındaki ilişkileri tanımlamak, tasvir etmek ve açıklamak üzere yapılmakta olup (Malterud, 2001), bireysel ya da toplumsal problemleri anlamada çoklu perspektifler sunmayı (Dobbin ve Gatowski,

1999) amaçlamaktadır (Akt.: Kıncal, 2015, s.59). Davey’e (1991) göre durum çalışması, tek bir durum ya da olayın derinlemesine boyutsal olarak incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir yöntemdir. Elde edilen sonuçlarla olayın neden o şekilde olduğu ve gelecek çalışmalarda nelere odaklanması gerektiğini ortaya koyar (Akt.: Subaşı ve Okumuş, 2017, s.420).

Çalışma grubu

Nitel araştırma yaklaşımında katılımcıların araştırma problemini en iyi şekilde ifade edecek kişiler arasından belirli bir amaca yönelik olarak seçilmesi ve probleme ilişkin deneyimlerinin olması önemli bir noktadır (Creswell, 2014). Bu noktadan hareketle çalışmaya katılan öğretmen adaylarının 4. sınıf öğrencisi olmak, Günümüz Dünya Sorunları, Çevre Eğitimi gibi dersleri almış olmak, çalışmaya gönüllü olarak katılmak gibi özellikleri taşıyor olmasına özen gösterilmiştir. Bu ölçütler doğrultusunda araştırmanın çalışma grubunu Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalında 2019-2020 eğitim-öğretim yılında 4. sınıfta öğrenim görmekte olan 36 öğretmen adayı oluşturmuştur.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	20	55,5
Erkek	16	44,5

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %55,5’i kadın (n=20), %44,5’i erkektir (n=16) .

Veri toplama aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Formda yer alan sorular, ilgili alan yazın incelenerek oluşturulmuş geçerliliğin sağlanması amacıyla Türkçe ve sosyal bilgiler eğitiminde uzman iki akademisyen tarafından incelenmiştir. Görüşme formunun pilot denemesi 4 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama ve uzman görüşleri doğrultusunda son hali verilen görüşme formu katılımcılarla yapılan görüşmeler sırasında kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda kişisel bilgileri içeren soruların yanında 3 adet açık uçlu soru bulunmaktadır. Görüşme formunda yer alan sorular şunlardır:

- 1- Günümüzde Türkiye’de insan yaşamını olumsuz etkileyen önemli sorunlar nelerdir?
- 2- Yaşanan doğal ve toplumsal sorunların sebepleri sizce nelerdir?
- 3- Yaşanan sorunların çözümü için neler önerirsiniz?

Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Yıldırım ve Şimşek’e (2016, s.242) göre içerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. Bu çalışmada da elde edilen veriler kodlanmış, temalar belirlenmiş, kodlar ve temalar düzenlenmiştir. Son olarak elde edilen bulgular frekans ve yüzde dağılımlarını gösteren tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır. Araştırmada geçerlik ve güvenilirlik için katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiş olup öğretmen adayları K1, K2, ... şeklinde kodlanmıştır.

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler belirlenen temalara göre tablolar halinde sunularak yorumlanmış, katılımcı görüşlerinden örneklere yer verilmiştir.

Tablo 2. Türkiye’de yaşanan sorunlara ilişkin bulgular

Sorun	f	%
Terör	29	24
Kadına şiddet	27	22
Göç (Mülteci-sığınmacı)	18	15
Çevre sorunları	15	13
Açlık-yoksulluk	8	7
Bağımlılık	7	6
İşsizlik	7	6
Çocuk istismarı	6	5
Hayvan hakları ihlalleri	2	2
TOPLAM*	119	100

*Katılımcılar birden fazla sorundan söz etmişlerdir.

Tablo 2 incelendiğinde katılımcılara göre, günümüz Türkiye’inde yaşanan en önemli sorunların terör (f: 29, %24), kadına şiddet (f:27, %22), göç ile ilgili sorunlar (f:18, %15) ve çevre sorunları (f:15, %13), olduğu belirlenmiştir. Bu sorunların yanı sıra açlık-yoksulluk, bağımlılık, işsizlik, çocuk istismarı, hayvan hakları ihlalleri de katılımcılar tarafından Türkiye’de yaşanan toplumsal sorunlar olarak ifade edilmiştir. Katılımcı görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

K9: Terörizm, kadına şiddet, mülteciler. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesinde terör bitmiyor, tam bitti derken yeniden patlak veriyor. Her gün televizyon ve gazete haberlerinde kadına şiddet haberlerini görüyoruz. Mülteciler tüm ülkemize yayıldılar. Bizim ülkemizde birçok fakir ve işsiz varken devletimiz kendi sorunlarını halletmeden mülteci sorunları ile de uğraşmak zorunda kalıyor.

K1: En önemli sorunlarımız bence terör, kadına şiddet ve mülteci sorunudur. Bulduğumuz coğrafi konum nedeniyle terör sorunu ile iç içeyiz. Son zamanlarda sürekli ülkemizde kadınlar katlediliyor, kadın cinayetleri giderek artıyor. Suriye’de yaşanan savaştan dolayı sürekli göç alıyoruz.

K5: Günümüzde çocuk istismarının ve kadın haklarının ihlal edilmesi önemli sorunlardandır. Ayrıca yaşanan savaşlar nedeniyle göç sorunu hem göç edeni hem de göç edilen ülke insanlarını olumsuz etkilemektedir. Hayvanlara yönelik olumsuz davranışların da sürekli haberlerde yer alması üzücü bir durumdur.

K2: Bağımlılık, kadına şiddet, mülteci sorunu ve terörizm. Gençlerimizde sigara, alkol, uyuşturucu bağımlılığı belirgin şekilde görülmektedir. Okul çevresinde uyuşturucu satıcıları kol gezmektedir. Gençlerimiz kandırılıp dağa çıkartılıyor, beyinleri yıkanıp kendi milletine düşman kesiliyor.

K4: Türkiye’nin en önemli sorunu terördür. Gelir dağılımındaki eşitsizlikler, işsizlik ve yoksulluk da çözüm bekleyen sorunlar arasında yer alır.

K7: Küresel ısınma hem kendi büyük bir sorun hem de diğer çevre sorunlarının nedenidir. Doğal denge bozulmaktadır. Buzullar bile erimekte canlı yaşamı tehlikeye girmektedir. Açlık, yoksulluk, gelir dağılımındaki adaletsizlik, gelişmekte olan ülkelerin güçlü devletlerce sömürülmesi, kadın hakları ihlalleri ve terör en büyük sorunlarımız arasındadır. Sınırımzdaki hareketlilik ülkemizi olumsuz etkilemektedir, mülteci sorunu.

K12: Çevremize baktığımızda artık doğanın işlevini yavaş yavaş kaybettiğini, iklim ve mevsimlerin değiştiğini bunun beraberinde su, toprak ve hava kirliliklerini getirerek günlük yaşamımızın zorlaşmasına neden oluyor. Kadına şiddet, alkol, teknoloji ve sigara bağımlılığı, hayvanlara yapılan eziyetler de yaşadığımız sorunlar arasında çünkü çevremize baktığımızda ve medyada sürekli bu olaylar ile ilgili haberler görüyorum.

K35: İşsizlik ve mülteciler. Ülkemizde iyi bir eğitim sisteminin olmaması üniversite mezunu işsizlerin çoğalmasına neden oluyor. Ülkemize gelen göçmenler de ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Çevre sorunlarını saymaya gerek yok zaten.

Tablo 3. Türkiye’de yaşanan sorunların nedenlerine ilişkin bulgular

Sorunların nedenleri	f	%
Bölgesel savaşlar	13	19
Eğitim eksikliği	13	19
Bilinçsizlik	10	15
Psikolojik nedenler	8	11
Ekonomik nedenler	7	10
Sömürge anlayışı	7	10
Türkiye’nin jeopolitik konumu	7	10
Hukuk sistemindeki eksikler	2	3
Maddeye erişim kolaylığı	2	3
TOPLAM	69	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi katılımcılara göre günümüzde Türkiye’de yaşanan sorunların en önemli sebepleri ülkemizin çevresinde yaşanan bölgesel savaşlar (f:13, %19), eğitim eksikliği (f:13, %19), ve bilinçsizliktir (f:10, %15). Psikolojik nedenler (f:8, %11), ekonomik nedenler (f:7, %10), sömürge anlayışı (f:7, %10), Türkiye’nin jeopolitik konumu (f:7, %10) en çok belirtilen sebepler arasında yer almıştır. Bu sebeplerin yanı sıra hukuk sistemindeki eksikler (f:2, %3) ve maddeye erişim kolaylığı (f:2, %3) yaşanan toplumsal sorunların sebepleri olarak ifade edilmiştir. Katılımcı görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

K4: Türkiye dünyada dostu olmayan tek ülkedir. Türkiye’ye karşı büyük devletler terörü desteklemektedir. Türkiye jeopolitik konumundan dolayı dünya gündeminde önemli bir yere sahiptir. Geçmişten günümüze diğer devletlerin Türkiye üzerindeki emelleri devam etmektedir.

K36: Komşu ülkelerin savaş içinde olması bizi de olumsuz etkiliyor. Sınır kapılarımızda yeterli güvenlik önlemlerinin alınmaması terör olaylarının artmasına da neden oluyor.

K5: Kadın ve çocuk haklarının ihlal edilmesinin nedeni eğitimsizliktir. Ayrıca bunu yapanların psikolojik sorunlarının olduğunu düşünüyorum. Bu tür suçlara verilen cezaların yetersiz olması suçlardaki artışın nedenidir.

K6: Savunmasız bir çocuğa güç gösterisi yapmak hastalıklı bir toplumun özellikleridir. İstismarın sebebi psikolojik rahatsızlıktır. Eğitimsiz insanların ebeveyn olmasıdır. Bilinçsiz öğretmenler, vurdumduymaz toplumdur istismarların sebebi.

K7: Çevremizi bilinçsiz bir şekilde kirletiyoruz. Havamızı, toprağımızı, suyumuzu, doğamızı kirletip yok ediyoruz. Ormanlarımızı yakarak yok ediyoruz. İsrاف ile kaynaklarımız tüketiyoruz. Bunların hepsi eğitimsizlik, bilinçsizlik ve duyarsızlıktan kaynaklanmaktadır.

K8: Tüm sorunlarına ana nedeni hukuksal boşluklardır. Yapılan bir suçun yeniden görülmemesi suç işlemeye teşebbüs edecek adayların geri adım atmasını sağlamak, suçu önlemek için ağır cezaların verilmesi gerektiğine inanıyorum. Anayasada ceza hukukunun yeniden gözden geçirilmesi gereklidir.

K29: Terör sorununun yaşanması ülkenin konumunun Ortadoğu'daki önemli kaynaklara yakın olmasından kaynaklıdır. Ülkemiz yıllardır konum olarak gözde bir bölgedir. Sömürgecilik ve toprak bütünlüğümüzü bozmak isteyen dış güçler nedeniyle ve Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik konumundan dolayı bu sorunlar yaşanıyor.

K25: Kadına şiddetin yaşanmasının en büyük nedeni psikolojik ve sosyolojik rahatsızlıklar ve cahillik de bunun baş sebebi sayabiliriz.

Tablo 4. Türkiye’de yaşanan sorunların çözüm yollarına ilişkin bulgular

Çözüm önerileri	f	%
Eğitim	30	45
Güvenlik önlemleri	16	24
Denetim ve ceza yaptırımı	6	9
Psikolojik destek	4	6
STK etkinlikleri	4	6
İş alanlarının artırılması	4	6
Uluslararası işbirliği	3	4
TOPLAM	67	100

Tablo 4’e göre katılımcılar günümüzde Türkiye’de yaşanan sorunların çözümü için eğitim ile ilgili düzenlemeler yapılması (f:30, %45), güvenlik önlemlerinin artırılması (f:16, %24), devlet denetiminin artırılması ve ceza yaptırımının uygulanması (f:6, %9) gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar tarafından toplumsal sorunların çözümü için getirilen diğer öneriler ise insanlara psikolojik destek hizmetlerinin verilmesi (f:4, %6), sivil toplum örgütlerinin etkinliklerinin artırılması (f:4, %6), iş alanlarının artırılması (f:4, %6) ve uluslararası işbirliğinin sağlanmasıdır (f:3, %4). Katılımcı görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

K2: Okul çevrelerinde güvenlik önlemleri artırılmalıdır. Gençlerimiz sosyal faaliyetlere yönlendirilmelidir. Bağımlılıkla ilgili olarak öğrenciler suçlanmadan öğretmen, rehberlik servisi ve okul yönetimi tarafından psikolojik destek sağlanmalıdır.

K4: Öğrencilere vatan, millet sevgisi kazandırılmalıdır. Ne olursa olsun bu vatanın kimseye bırakılmayacağı şuuru verilmelidir. Bilinçli, sorumluluklarını bilen ve yerine getiren bireyler yetiştirilmelidir.

K5: Kadın ve çocuk haklarının korunmasına yönelik yasalar artırılmalı, uygulamalar denetim altında tutulmalıdır. Cezaların yaptırım gücü artırılmalıdır. Erkek çocuklarına özellikle sanat ve estetik eğitimine yönelik dersler verilmelidir. Aileler de çocuklarına saygı duymayı öğretmelidir.

K7: Çevreye zarar veren davranışları yapan kişilere cezai yaptırım uygulanmalıdır. Okullarda ve ailede çevre eğitimine önem verilmelidir. Denetim ve kontrol artırılmalıdır.

K8: Kişilerin psikolojik seviyesi test edilmelidir. Evlenecek adayların psikolojik test ve danışmanlık alması gereklidir. Bilinçli bir anne baba elinde büyüyen birey topluma faydalı olabilir. Ülkenin refah seviyesinin daha iyi olması için ekonomik politikalar geliştirilmelidir.

K13: Sorunların çözümü en başta sevmektir, insanı insan olduğu için karşılıksız sevmek. Ben öğretmen olduğumda öğrencilerime cinsiyetin bir üstünlük olmadığını, erkek olmanın kendinden güçsüz birine saldırmak, öldürmek olmadığını aksine erkek olmanın güçsüzü korumak olduğunu aşılayacağım. Özgür olmanın başkalarının haklarını ihlal etmek olmadığını öğreteceğim.

K34: İnsan hakları ihlalleri, çevrenin yanlış kullanımı devlet tarafından denetlenmeli ve aykırı davranışlara cezai yaptırımlar uygulanmalıdır. Okullarda, halk eğitim kurslarında yaşanan sorunlar doğrultusunda eğitimler verilmelidir. İnsan hakları ve koruma yolları ile ilgili insanlar bilinçlendirilmelidir.

K32: Üniversite sayısını arttırmak yerine iş alanları arttırılırsa işsizlik ve buna bağlı yoksulluk sorunu çözülebilir bence. Eğitim sistemi düzeltilirse, mezun olunca işsiz kalmayacağı bölümler açılırsa düzelebileceğini düşünüyorum.

K30: Okullarda sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerine destek verilmelidir. Çevre duyarlılığı, vatanseverlik, bağımlılıkla mücadele konularında STK lar ile işbirliği yapılmalıdır.

K25: Cezalar daha sert ve caydırıcı olmalıdır. Sert cezalar olmadığı için insanların gözü korkmuyor ve rahatça aklından geçirdiklerini yapıyorlar ve işlenen suçun tekrarı sıklaşıyor. Cezalarda değişikliğin yanı sıra bir öğretmen olarak çocukları en temelde düzgün birey olarak yetiştirmeye çalışmalıyız.

TARTIŞMA/ SONUÇ ve ÖNERİLER

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, Türkiye’de yaşanan doğal ve toplumsal sorunlar, nedenleri ve çözüm önerilerine yönelik görüşlerinin ortaya konulmasının amaçlandığı bu çalışmada öğretmen adaylarına göre, günümüz Türkiye’inde yaşanan en önemli sorunlar terör, kadına şiddet, göç ile ilgili sorunlar ve çevre sorunlarıdır. Bu sorunların yanı sıra açlık-yoksulluk, bağımlılık, işsizlik, çocuk istismarı, hayvan hakları ihlalleri de katılımcılar tarafından Türkiye’de yaşanan toplumsal sorunlar olarak ifade edilmiştir. Bu sonuç, konu ile ilgili yapılan araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Örneğin Yazıcı (2013) tarafından yapılan çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumları olumlu ve yüksek düzeyde olduğu belirlenmiş, öğrencilerin “açlık”, “şiddet”, “cinsiyet ayrımcılığı”, “yoksulluk” gibi sorunlara karşı daha fazla duyarlı oldukları görülmüştür. Şeyihoğlu, Sever ve Özmen (2018) tarafından zihin haritaları aracılığıyla sosyal bilgiler ve coğrafya öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına ilişkin algılarının belirlenmeye çalışıldığı çalışmada, öğretmen adaylarına göre doğal afetler, savaşlar ve işgaller, açlık ve kıtlık, çevre kirliliği ve küresel ısınma-sera etkisi en önemli günümüz dünya sorunları olarak ifade edilmiştir. Sabancı, Faiz ve Akyol (2017) tarafından yapılan çalışmada 8. sınıf öğrencilerin Türkiye’yi en çok etkileyen küresel sorunlar hakkındaki görüşleri incelendiğinde, nüfus ve yerleşme ile ilgili sorunlar, terör, çevre kirliliği, küresel ısınma ve savaşın en sık tekrarlanan sorunlar olduğu belirlenmiştir. Jenicek’e (2008, s.63) göre küresel sorunlar üç büyük gruba ayrılabilir: Birince grupta savaşlar, çatışmalar, silahlanma ve terörizm yer alırken ikinci grupta çevre problemleri, doğal kaynaklar, nüfus, gıda ve beslenme ile ilgili problemler bulunmaktadır. Son grup ise sosyal, kültürel ve insani haklara ilişkin sorunlardır ki bunlar eğitim, sağlık, barınma gibi haklardaki eşitsizlikleri içerir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının Türkiye’de yaşanan doğal ve toplumsal sorunların nedenlerine ilişkin ileri sürdükleri görüşler incelendiğinde en önemli sebepler, Türkiye’nin sınır komşularında yaşanan bölgesel savaşlar, eğitim eksikliği ve bilinçsizliktir. Ayrıca psikolojik nedenler, ekonomik nedenler, sömürge anlayışı, Türkiye’nin jeopolitik konumu da sorunların sebepleri arasında yer almıştır. Bu sebeplerin yanı sıra hukuk sistemindeki eksikler ve maddeye erişim kolaylığı, kadına şiddet, çocuk istismarı, bağımlılık gibi sorunların sebepleri olarak ifade edilmiştir.

Türkiye, coğrafi konumunu ve çevre ülkelere göre gelişmişliği nedeniyle uluslararası göç ve yasa dışı göç olaylarında hem hedef ülke hem de transit ülke olarak ön plana çıkmaktadır. Türkiye'ye yönelen düzensiz göçü belirleyen temel unsurlardan en önemlisi komşu ülkelerde artan siyasi belirsizlikler ve çatışmalardır (Deniz, 2014, s.184). Türkiye Afganistan'da, Irak'ta ve son olarak Suriye'de yaşanan çatışmalar nedeni ile göçmen akınına uğramıştır. Yaşanan düzensiz göçler, göçmenler ve göç edilen bölgede yaşayan halk açısından çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Castles ve Miller'e (2008) göre mülteciler, göç alan toplumların belli kesimlerde güvensizlik nedeni olarak algılanmaktadır. Göç edilen bölge insanı ile göçmenler arasında kültürel farklılıklardan kaynaklanan uyum sorunları ve iletişim engelleri yaşanmaktadır. Göçmenlerin kendi mesleklerini aldıkları, ucuz iş gücü oluşturmaları nedeni ile işsizliği arttırdıkları, ev fiyatlarını artmasına neden oldukları, sosyal hizmetlere aşırı yük getirdikleri, salgın hastalıkların ve artan suçların nedeni oldukları düşünülmektedir (Akt. Tunç, 2015, s.35). Bu tarz sorunların çözülebilmesi ve göçmenlerin yaşadığı topluma uyum sağlayabilmeleri için bölge halkı ve göçmenlerin bir araya gelip birbirlerini tanıyabilecekleri, çalışabilecekleri, eğlenebilecekleri, kültürel paylaşımlarda bulunabilecekleri faaliyetler gerçekleştirilmelidir. Bu faaliyetlerde devlet kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının işbirliği sağlanmalıdır.

Tarihi açıdan bakıldığında Türklerde kadına her zaman değer verildiği, devlet yönetiminde de yer aldığı görülmektedir. Çocuk evin gülü, neşesi, neslin devamı ve evliliğin temel amacı olarak muamele görmüştür. Ancak bugün kadına ve çocuğa yönelik şiddet haberleri gazete ve televizyonların maalesef hemen her gün gündeminde yer almaktadır. Öğretmen adaylarına göre kadına/çocuğa yönelik şiddetin sebepleri, eğitimsizlik, psikolojik ve ekonomik nedenlerdir. SHÇEK tarafından hazırlanan Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet ile ilgili hazırlanan araştırma raporunda (2010, s.20) Türkiye'de çocuğa fiziksel ve duygusal şiddetin yaş, cinsiyet ve bölge farkı olmaksızın sırasıyla ev, okul ve sokakta gerçekleştiği, çocuklara istenmeyen davranışları en sık uygulayanların sırasıyla, anneler, babalar, üvey anneler, büyük kardeşler, öğretmenler ve arkadaşlar olduğu ifade edilmiştir.

Şiddet insan ya da hayvan hangi canlıya uygulanırsa uygulansın bir hak ihlalidir, asla kabul edilemez. Türkiye'de dayağın bir disiplin yöntemi olarak algılandığı, erkeğin kadından üstün görüldüğü bir düşünce yapısı kültürel öğelere de yansıtılmıştır. “Ananın vurduğu yerde gül biter”, “Dayak cennetten çıkmadır” “Eti senin kemiği benim” “Gelinlikle girilen evden kefenle çıkılır” “Dövülmeyen kadın, tımarsız ata benzer”, “Erkektir, hem sever, hem döver”, “Kızını dövmeyen dizini döver” “ “Karı koca arasına girilmez”, “Dayak cennetten çıkmadır” gibi bazı atasözlerimiz ve özdeyişler şiddeti normalleştirmekte, belki de teşvik etmektedir (Oktay, 2015, s.59; SHÇEK, 2010, s.10).

Çocukların ihmal ve istismardan uzak, güvenli bir sevgi ortamında büyümesi gelecek yaşamının şekillenmesi bakımından çok önemlidir. Bugün madde bağımlılığı yaşının giderek düşmesi endişe vericidir. Madde bağımlılığının yanı sıra sosyal medya, teknoloji, internet bağımlılığı da çocukların ve gençlerin farklı boyutlarda yaşamını tehdit eder hale gelen bağımlılıklardır. Öğretmen adaylarına göre bu sorunun nedeni de maddeye erişim kolaylığı, devlet denetimi ve yaptırımların yetersizliği ve hukuk sistemindeki eksikler/boşluklar olarak ifade edilmiştir. Okul önlerinde bağımlılık yapan maddelerin satışı yapan kişilerin karakolda ifadelerinin alınıp serbest bırakıldığına dair bir haber karşında insan söyleyecek söz bulamamaktadır.

Öğretmen adaylarına göre Türkiye'de yaşanan sorunların çözümü için eğitim ile ilgili düzenlemeler yapılması, güvenlik önlemlerinin artırılması, devlet denetiminin artırılması ve ağır ceza yaptırımlarının uygulanması gerekmektedir. Katılımcılar tarafından toplumsal sorunların çözümü için getirilen diğer öneriler ise insanlara psikolojik destek hizmetlerinin verilmesi, sivil toplum örgütlerinin etkinliklerinin artırılması, iş alanlarının artırılması ve uluslararası işbirliğinin sağlanmasıdır.

Çevre sorunları, kadın, çocuk ve hayvan hakları ihlalleri, bağımlılık, gibi sorunların çözümüne yönelik olarak denetim ve yatırım önerilmiş olsa da öncelikle kuralların uygulamaya dönüştürülmesi için vatandaş tarafından içselleştirilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Bu da ancak iyi bir vatandaşlık, değer ve karakter eğitimi ile gerçekleştirilebilir. Toplum içinde sevgi, saygı, dayanışma ve hoşgörü gibi değerlerin içselleştirilmesi yani insani bilinç oluşturulması ile hukuki yaptırımların uygulanmasına gerek kalmaz.

İnsanoğlu, doğaya verdiği zararı fark etmesiyle birlikte çevre bilincinin önemi fark edilmeye başlanmış ve çevreye verilen zararı azaltmaya yönelik önlemler almak amacıyla çevrenin korunmasına yönelik birçok uluslararası konferans ve seminerler düzenlenmiş protokoller imzalanmıştır. Bunlar, Stockholm’de BM İnsan Çevresi Konferansı (1972), Uluslararası Çevre Eğitim Programı (1975), Tiflis’te Hükümetler Arası Çevre Eğitim Konferansı (1977), Moskova’da Uluslararası Çevre Eğitim ve Yetiştirme Konferansı (1987), Rio de Janeiro’da BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (1992) ve Selanik’te Uluslararası Çevre ve Toplum Konferansıdır. Selanik’te yapılan konferansın sonuç bildirgesinde çevre eğitiminin amacı “Çevreyi korumak ve iyileştirmek için bireylere gerekli bilgi, değer yargıları, tutum, sorumluluk ve becerileri kazanmaları yolunda imkan sağlamak” olarak belirtilmiştir (Aydede, Devenci ve Gönen, 2019, s.250). Hudson’a (2001, s.283) göre bugün çevre eğitimine ilişkin yaptıklarımızın, gelecek yaşamın kalitesi üzerinde çarpıcı etkileri olacaktır. Bizlerin ve gelecek nesillerin doğal mirastan faydalanmaya devam edebilmesi için etkili ve anlamlı çevre eğitimi, ciddiye alınması gereken bir meseledir.

Devlet ile toplum arasındaki iletişimi sağlayan, demokratik yönetimlerin vazgeçilmezi olan sivil toplum kuruluşlarının, günümüzde yaşanan sorunların çözümüne katkı sağlayabilecek faaliyetlerin düzenlenmesi açısından önemli bir role sahiptirler. Bu kuruluşlar her hangi bir siyasi görüş ve düşünce gözetmeksizin toplumsal sorunların çözümüne odaklanarak tüm bireylerin etkin katılımına yönelik faaliyetler düzenleyebilmelidirler.

Sonuç olarak Türkiye’de yaşanan doğal ve toplumsal sorunlar konusunda etkin, duyarlı, sorumluluk sahibi vatandaşlara ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu kapsamda vatandaşlık eğitimini gerçekleştirecek olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin de Türkiye’de ve dünyada yaşanan sorunlar, nedenleri hakkında bilgiye, düşünce ve görüşe sahip olmaları, sorunların çözümüne yönelik bilimsel gelişmeleri izlemeleri, yaratıcı fikirler üretebilmeleri gerekmektedir.

2018 yılı öncesi Sosyal Bilgiler Eğitimi lisans programında “Günümüz Dünya Sorunları” dersi zorunlu ders iken 2018’de yapılan değişiklikte alan eğitimi seçmeli dersler arasında yer almıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenin sosyal problemlere duyarlı vatandaşlar yetiştirebilmesi için kendisinin de bu konular hakkında bilgi ve duyarlılığa sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla güncel toplumsal sorunların yoğun olarak işleneceği, çözümleri için projelerin geliştirilebileceği bir ders olarak “Günümüz Dünya Sorunları” dersinin zorunlu dersler arasına alınması gerektiği söylenebilir. Ayrıca bu dersin zorunlu olmasının yanında öğretmen adayına öğretimi konusuna da özen gösterilmelidir. Ders, teorik bilgiler ile sınırlı kalmamalı “Topluma Hizmet Uygulamaları”, “Sosyal Proje Geliştirme” gibi dersler ile ilişkilendirilerek uygulamalı etkinliklere yer verilmelidir. Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri üniversitenin bulunduğu çevreden başlamak üzere ülke sorunlarını belirlemelerine ve çözümü için sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği ile gerçekleştirilebilecek projeler yürütmelerine rehberlik edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Avcı, G. ve Gümüş, N. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlarının incelenmesi. (Ed.) N. Akfırat, O. , F. D. Staub ve G. Yavaş, *Current debates in education* içinde (485-506 ss.). London: IJOPEC Publication.
- Aydede, M.N., Devenci, Ü. ve Gönen, Ç. (2019). Çevre okuryazarlığı ve sürdürülebilirlik. (Ed.) G. Hastürk *Çevre eğitimi* içinde (115-140 ss.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Barber, C. (2008). Notes on poverty and inequality. From poverty to power: How active citizens and effective states can change the world, *Oxfam International 2008*. Erişim adresi http://www.forschungsnetzwerk.at/downloadpub/oxfam_FP2P_Notes_Poverty_Inequality.pdf
- Baykal, H. ve Baykal, T. (2008). Küreselleşen dünyada çevre sorunları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 2-3.
- Creswell, J. W. (2014). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Demir, S. B. (Çev. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Cüceloğlu, D. (2002). *Yeniden insandan insana* (27. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çabuk-Kaya, N. (2006). 20-21 Mayıs Şiddetin sosyal dinamikleri. *Toplumsal bir sorun olarak şiddet sempozyumu* (105-119 ss.). Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Çukurçayır, M.A. ve Sağır, H. (2008). Enerji sorunu, çevre ve alternatif enerji kaynakları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 257-278.
- Demirli, A. (2011). Terörizm, psikososyal etkileri ve müdahale modelleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 66-78.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), 175-204.
- Doğanay, A. (2004). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (ss.16-44). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Emiroğlu, G. (2015). Sosyal bilgilerde uluslararası ilişkilerin yeri ve önemi. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (190-230 ss.). Ankara: Pegem Akademi.
- Ergil, D. (1992) Uluslararası terörizm. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47(3), 139-143.
- Ersoy, A. F. ve Türkkan, B. (2010). İlköğretim öğrencilerinin çizdikleri karikatürlere yansıttıkları sosyal ve çevresel sorunların incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 96-109.
- Foster, F.B. (2002). *Savunmasız gezegen*. (Çev. H. Ünder). Ankara: Epos Yayınları.
- Görgülü Arı, A. (2019). Çevre sorunları. (Ed.) G. Hastürk. *Çevre eğitimi* içinde (115-140 ss.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği. *Göç Dergisi*, 3(1), 29-63.
- Hudson, S. J. (2001). Challenges for environmental education: Issues and Ideas for the 21st century, *BioScience*, 51(4), 283-288
- Jenicek, V. (2008). Global problems of the world-structure, urgency. *Agricultural. Economic*, 54(2), 63-70.
- Kahyaoğlu, M. ve Özgen, N . (2012). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(2), 171-185.
- Kan, Ç. (2009). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlarla ilgili tutumları ve ders programlarına yönelik önerileri*. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, S. (2013). Çevre sorunları ve yoksulluk. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 5(1), 9-20.
- Kılıçoğlu, G., Karakuş, U. ve Öztürk, T. (2012). Günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Studies*, 7(4), 2209-2224.
- Kıncal, R. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (3. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- MEB (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Erişim adresi <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/>
- MEB (2008). *Öğretmen yeterlikleri*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Meydan, A. (2015). Sosyal bilgilerde coğrafyanın yeri ve önemi. (Ed.) R. Turan, K. Ulusoy, *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (142-154 ss.). Ankara: Pegem Akademi.
- Oktay, E.Y. (2015). Türkiye'nin ve dünyanın ortak sorunu: kadına şiddet. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 64, 57-118.
- Özgür, G., Yörükoğlu, G. ve Baysan Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60.
- Özerkmen N ve Gölbaşı H. (2012). Toplumsal bir olgu olarak şiddet. *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-19.
- Özmen, F. (2015). *Ortaöğretim sosyal alanlar eğitimi anabilim dalı coğrafya eğitimi bilim dalı öğretmen adaylarının zihin haritalarında günümüz dünya sorunları*. (Yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Öztaşkın, B. Ö. (2014). Barışa yönelik tutumlar ve günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 3(3), 25-39.
- Polat, S. ve Kırpık, C. (2013). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 205-227.
- Sabancı, O., Faiz, M. ve Akyol, C. (2017). Sekizinci sınıf öğrencilerinin küresel sorunlara yönelik görüşleri, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(28), CCCLXII-CCCXCIII.

- Subaşı, M . ve Okumuş, K . (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Şen, Y . (2015). Terörün toplumlar üzerindeki sosyo-ekonomik etkilerine bakış: PKK Terörü ve Ağrı gerçeği. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 17-70.
- Sümbül, A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8(3), 597-608.
- Şeyihoğlu, A , Sever, R ve Özmen, F. (2018). Sosyal bilgiler ve coğrafya öğretmen adaylarının zihin haritalarında günümüz dünya sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 37, 1-15 .
- T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK). (2010). Türkiye'de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması / Özet Rapor
<https://www.unicef.org/turkey/raporlar/turkiyede-çocuk-istismari-ve-aile-içi-şiddet-araştırması-özet-raporu-2010>
- Tunç, A. Ş.(2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- Uyanık, G. (2016). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin bilgi düzeylerinin ve tutumlarının incelenmesi. *Online Fen Eğitimi Dergisi*, 1(1), 30-41.
- Uzun, H. (2018). Yoksulluğun toplumsal yansımaları. G. Cerev ve B. Yenihan (Ed.). *Yoksulluk, farklı boyutlarıyla* içinde (83-98 ss.). Bursa: Dora Basın Yayın.
- Ünal, V. (2019). Sosyal bir sorun olarak alkol/madde ve teknoloji/dijital bağımlılığı. (Ed.) Y. Daşlı. *Sosyal sorunlarda güncel tartışmalar* içinde (269-292 ss.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yalçınkaya, E. (2013). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerine göre çevre sorunları: Nitel bir çalışma. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27(1), 416-439.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F. ve Gültekin, M. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının çevre sorunları bağlamında öğrenim gördükleri programa ilişkin görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 120-132.
- Yazıcı, Ö. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumları. *Turkish Studies*, 8(6), 807-823.

Extended Abstract

The fast-paced developments in science and technology in the 21st century have brought many problems for society and nature despite its diversity and benefits in human life. A significant number of natural and human problems adversely affect the lives of humans and other living things in the world. The environmental problems, which are the foremost, poverty, hunger, unemployment, violence, depletion of natural resources, regional wars, racism, terrorism, and human rights violations, are the common issues on the world agenda. The widespread innovations in transportation and communication tools have made the world small today. A virus that appears in a country can spread to the world in a short time, and anyone knows about it via the internet and phone. However, just being informed is not enough in terms of global citizenship. It is essential to have an awareness of active citizenship and the concern that contributes to the solution and being about the problems. The social studies course is the most critical lesson in which the necessary knowledge and skills are acquired for social familiarization and adaptation. Social studies teachers should guide students to raise awareness of the individual, social and global problems, and realize what they can do to solve problems, produce creative ideas, and take action. It is necessary to determine and improve the knowledge, skills, and perceptions of teachers and teacher candidates towards society and social problems to achieve the Social Studies course goals. In a report by MONE (2008), it is emphasized that: "Social Studies teachers help students find solutions to the problems encountered in human, place, and environment interactions and produce future ideas. They guide them to learn about their fundamental rights and responsibilities, and to take actions with others that contribute to the solution to financial, social, and educational needs." Thus, social studies teachers and teacher candidates should follow the national and global problems, inform the students, and take steps. Teachers have played a leading role in education

for centuries. They should embrace social values, determine the expectations, rules, and problems of the society, and benefit from those findings in educating them. Children are the warranty-of-future prosperity, and prospective social studies teachers have an essential role in the socialization of the young. Therefore, so social studies teachers and teacher candidates are expected to be aware of Turkey's current problems and the world and comment, query, and develop solutions. This study aimed to determine Social Studies teachers' opinions about the causes and solutions to Turkey's natural and social problems. The study sample consisted of 36 final-year students in the Department of Social Studies Education at Yozgat Bozok University in the 2019-2020 academic year. The prospective participant teachers were selected by specific criteria such as volunteer participation, being a final year student, and attending the World Problems of Today and Environmental Education courses. It is a case study that applied semi-structured interview forms developed by the researcher. The semi-structured interview form included three open-ended questions besides the items for personal information. Three open-ended questions in the form are as follows: What are the key issues that affect human life in Turkey today? What do you think about the causes of natural and social problems? What would you recommend to solve those problems? The prospective teachers' responses to the open-ended questions in the online interview form were analyzed through content analysis. In the content analysis process, the data were coded, themes were specified, and codes and themes were organized. Finally, the findings related to the frequency and percentage values were presented in tables. Direct quotations from the participants were provided for validity and reliability. The participants were coded as P1, P2, ... According to the prospective social studies teachers, Turkey's most fundamental problems are terrorism, violence against women, migration problems, and environmental issues. Besides, hunger-poverty, addiction, unemployment, child abuse, and animal rights abuses are among Turkey's critical social problems today. When the opinions about the causes of the natural and social problems in Turkey were examined, it was observed that the participants stressed the regional wars with neighboring countries, lack of education, and ignorance as to the most important underlying causes. Psychological and financial difficulties, colonial mentality, and geopolitical position of Turkey were also among other reasons in addition to the deficiencies in the law, drug abuse, violence against women, child abuse, and various addictions. In this sense, it is suggested that there is a vital need for proactive and responsible in Turkey. As the leading actors of civic education, social studies teachers are expected to know the causes of the local and global problems, have opinions about the possible solutions, follow the scientific developments, and produce creative ideas. The "World Problems of Today" course was compulsory in the Social Studies Education Undergraduate Program until 2018, but it was included among the elective courses in 2018. For Social Studies teachers to educate citizens concerned about social problems, they must have knowledge and concern about these issues. Therefore, it is suggested to make the "World Problems of Today" compulsory, as the course content involves the extensive discussion of social problems and the development of solution projects. Besides, lecturers should elaborately deliver the course. It should not be limited to theoretical knowledge and should be associated with specific lessons such as "Community Service Practices" and "Social Project Development." Prospective teachers should be guided to carry out projects in cooperation with non-governmental organizations to identify and solve the problems, starting from their immediate surroundings.

